

NAŠA MISEL

Leto II.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 15 (30).

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, 5. maja 1937

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 5. maja 1937.

S perspektive tistih srečnih krajev naše države, ki ne poznajo mednarodnega klerikalizma v obliki, v kakršni se je razvil in uveljavil pri nas, mnogim ni mogoče razumeti in pravilno oceniti celotnega političnega položaja v naši ožji domovini. Niti oni, ki so prišli z juga k nam, često niso sposobni doumeti usodnosti grde eksploatacije najintimnejših religioznih čustev našega ljudstva v politične ali bolj posvetne svrhe. Njim izgleda težka politična razklanost slovenskega dela jugoslovenskega naroda kot brezpomembna zadeva, lokalnega in provincijskega značaja, katera se da z voljo ene generacije spraviti s sveta. Vsi tisti, ki tako površno in omalovažujoče gledajo na ta naš problem, ne poznajo niti njegovega izvora, niti pomena, niti globine, v katero je pognal svoje korenine.

Onim, ki žive več ali manj daleč od nas, tega ne moremo niti zameriti, če pomislimo, da so se našli celo domači politiki, ki so v nezadostnem poznavanju in iz tega izviraajočem podcenjevanju klerikalnega protivnika storili usodne pogreške. Tudi med jugoslovensko nacionalno mladino pri nas opažamo niziranje, ki bi bila razumljiva le pod predpostavko, da mi mladi ne bomo poddedovali z vso ostalo politično zapuščino naših očetov tudi tega problema. To mišljenje je pogrešno, ker se daleč niso razmere niti izgledali takšni, da bi nam dopuščali uporabljanje take taktike v zasledovanju programa, ki bi dokazovala zmotno preziranje važnih činitelev našega političnega življenja. Polpretekle napake se ne smejo več ponoviti.

Usodna in dolgotrajna razcepitev Slovencev v dva važnejša politična tabora izvira iz dobe dr. Mahničevega »Rimskega katolika« in prvega vseslovenskega katoliškega shoda. Politični katolicizem, ki pomenja genialno izrabljanje onstranskih, versko-moralnih nagibov v tostranske, posvetno-materialne interese, se je rodil po mnenju pobornikov iz potrebe odpora proti naprednim in demokratičnim, a »paganskim« idejam: svobode duha in nacionalizma. Med nami se je pojavil v najreakcionarnejši, fanatični in obenem najbolj suženjski obliki. »Rimski svečeniki« so z edinstveno brezobzirnostjo zasekali v dotedanjo našo kulturno, politično in gospodarsko enotnost. Najprej so začeli trebiti »plevel« iz naše kulturne njive. Njih knuža je padla po najboljših sinovih našega naroda: pesnikih in pisateljih. Za njimi so prišli na vrsto tisti nacionalni duhovniki, ki svoje dušebrižniške in verske dolžnosti niso mogli in hoteli razumeti v smislu hlapčevske pokorščine anacionalnim zapovednikom tudi v političnih stvarih. Prizanešeno ni bilo niti zaslužni narodnoobrambni »Družbi sv. Cirila in Metodaja«, ki bi smela računati na nedeljeno spoštovanje vseh političnih smeri. Pod istim vplivi se je zasejalo sovraštvo v dotlej enotna društva naših visokošolcev v tujih vseučiliških mestih. Razbili so se skupni politični klubi naših narodnih zastopnikov. Bohotni politični nestrpnosti je plačalo davek tudi

naša gospodarsko življenje, zlasti pa razvoj našega zadrúžništva, ki je bil, začet od Vošnjakov brez vsake politične tendence, prenešen na strankarske osnove...

Ta svetovno nazorski in politični razkol našega naroda je torej že v samem začetku zajel vse veje našega javnega življenja. V svoji totalitarnosti in nestrpnosti ni priznavalo katoliško politično gibanje prav nobenih mejnikov niti nikakih s političnim nasprotnikom skupnih interesnih točk. Iz dobe tega političnega fanatizma izvira škodljivo dejstvo, da smo razcepljeni tudi danes v vprašanjih, ki bi nam morala biti skupna po svojem splošnem nacionalnem, gospodarskem ali humanitarno socialnem značaju. Razvoj od takrat do danes je privedel do stanja, ki je pristni sad vsajenega semena: nasprotstva so mnogo globlja in širša na vseh področjih, idejna nesoglasja prehajajo v osebno mržnjo.

V zadnjem času smo v katoliškem časopisu že večkrat zasledili jezuitska obžalovanja napetih razmer, ki vladajo med odločujočima političnima strujama. Sicer je res, da dolžijo zanje svojega nasprotnika, ali vendar obžalujemo jih. To običajno storiyo takrat, kadar sami zagrešijo celo za naše politične prilike neokusno neokusnost. Ob takih primerih so polni nasvetov, kako ne sme in kako bi moralo biti, poudarjajo etična načela, ki bi morala veljati v politični tekmi in ugotavljajo celo, da so gotove skupne interesne točke. Že zgoraj smo rekli, da tem obžalovanjem ne verujemo, ker so v preveč očitnem nasprotju s klerikalno politično prakso. Ne verujemo jim niti za danes niti za bodoče, ker pomeni ravno ta čas mobilizacijo in regeneracijo, pri starih in mladih, tistega mahničeveškega, ortodoksnega in nestrpnega političnega katolicizma, ki je povzročil našemu narodu neprecenljivo škodo in ogromno gorja. Verem izraz tega stremljenja in te miselnosti našega klerikalizma, je njegovo javno priznanje popolne podrejenosti rimski hijerarhiji tudi v političnih vprašanjih.

Zasledujoč politično vzgojo katoliške mladine spoznavamo, da bo pripadla tudi nam dolžnost, ki so jo v interesu ozdravljenja našega političnega življenja izpolnjevali že naši očetje. Borbo proti izkoriščanju religioznih čustev našega naroda bomo nadaljevali z vso doslednostjo sudi mi. Ne moremo dopustiti nikomur, da oslanja svojo politično akcijo na versko podvojenost našega naroda niti da v njej izkorišča argumente pekla in nebes. Z izločitvijo teh momentov iz našega političnega življenja bo naše delo končano, ker s povratkom cerkve v izključno versko službo bo padel klerikalizem sam po sebi.

Sin in hči, spomnita
se devetega maja
svoje matere!

Ob materinskem dnevu

Že tedaj, ko se še nismo zavedali našega življenja, je skrbelo za nas brezmejno dobro bitje in bdeč dan in noč nad našo zibelko spremljalo utripe našega srca z utripi svojega. To dobro čustveno bitje — naša mati — nam je ostala zvesta čuvarica skozi vse življenje. Nesebična in do skrajnosti požrtvovalna je Ona velika v trpljenju, ki ga prenaša zavoljo nas in božansko popolna v vestnem izpolnjevanju dolžnosti, katero ji je naložila priroda: da rodi življenje, da ga neguje in mu omogoči obstanek. Edina nagrada, ki jo zadovoljuje, leži v uspehih njenega duševnega in telesnega žrtvovanja za našo srečo in zadovoljstvo.

Ko smo daleč od domačega ognjišča, ko nas življenje sili, da pozabljamo na vse, kar nas čustveno obvezuje, takrat naš nenehoma spremljajo oči naše matere, ki v skromni kolibi krpa svojo revščino in brez nas trpi. Trpi in upa, da nas bo kmalu zopet objela. Trudi se, da naredi iz preprostega doma topel in prijeten kot, kamor se lahko zatečemo, kadarkoli si zaželimo. In če se utrudimo v življenjski borbi, Ona — naša mati, nas vedno pripravljena čaka, da nam da novih moči za naš uspeh.

Kadar nas ljudje bijejo s krivico, žalitvijo, poniževanjem in okrutnostjo, nas tolažilno zdravi naša mati. Samo Ona razume naše muke in samo Ona nam neopazno vrača vero vase in v življenje. In kadar pogumno stopimo v borbo za zmago pravičnega in dobrega, ne vemo, komu se moramo zahvaliti za možnost zamaha in poleta k idealom.

Idealizem pa nam je dala samo mati, kakor nam je dala življenje.

Naš oče se trudi pretežno samo za naše materialno in zunanje dobro. Često niti za to. Naša mati vedno odločno od njega zahteva, da nas dobro obleče in hrani. Sama je mnogokrat brez moči, da bi nam nudila te ugodnosti in vendar je Ona tista, ki najde v skrajnosti izhod, za katerega običajno niti ne vemo, da Njej dolgujemo zahvalo.

Če nam v svoji skromnosti ne dovoli, da bi ji bili hvaležni za to, ker smo iz Njenih prsi sesali mleko življenja, kako naj bi sprejemala zahvalo za vse postransko in manjvredno. Telesno tako slabotna nam nudi Ona s svojo čustveno, moralno močjo prav tisto, kar najbolj potrebujemo. Ona hoče, da bi mi — Njena deca, čutili, če treba za vsako ceno, da je vse ustvarjeno za nas.

Tudi ko odrastemo in samostojno živimo, se mati prav tako trudi in skrbi za nas.

Samo eden moment je, v katerem naša mati ne prizanaša niti nam, najdražjemu, kar ima. Njo je poslala previdnost, da kot sužnja služi življenju, ki ga je rodila, da se zanj velikodušno in prečesto nenagrajeno žrtvuje. Toda, istočasno, ko se Ona za nas žrtvuje, nas tudi rešuje. Rešuje nas in našo domovino. S herojskimi čustvi žrtvuje svoje sinove za rešitev ogroženega in ponižanega naroda. V tem je bila naša mati velika in junaška in nikdar ni obžalovala teh žrtv. Nje je molče prebolevala ali hvalila vrle lastnosti na braniku domovine padlih sinov.

Kadar je v nevarnosti naše življenje, bi naša mati vedno rada v zameno zastavila svoje. Kadar pa nas spremlja nasproti neprijateljski nevarnosti, želi, da bi zmagali in se živi vrnili. Toda

Naša
mati
naša
sužnja

nikdar še ni naša mati rekla svojemu sinu, naj se vrne k njej živ, čeprav bi imela propasti zato domovino. Zaradi te herojske, vzvišene lastnosti, da ne želi sina-nejunaka, ki se ni hotel žrtvovati za svoj narod in državo, je Ona vredna naše najpopolnejše ljubezni in hvaležnosti. V tem svojem čustvu je Ona kot mati in kot žena močnejša kot naš najsilnejši nasprotnik, ker nas odločno spremlja v borbi z njim. Iz tega razloga je naša mati tudi zaščitnica domovine. Ona se tu povzpne od matere poedincev do matere nacionalne skupnosti.

Ni zdravih otrok brez zdravih mater, ni močne države brez sposobnih državljanov. Zdravje omogoča materi uresničiti njena vzvišena čustva, s katerimi nas poplemenjuje in postavlja na lastne noge. Poleg ljubezni ji dolgujemo

tudi mnogo iskrene hvaležnosti. Pomnimo, da dolgujemo naši materi ravno toliko, kolikor domovini! Mi nazivamo tudi domovino — mati, in to je pravično.

V današnjih socialnih razmerah se čutijo mnoge matere iz dneva v dan nesrečnejše. Ta občutek ima večina mater, a najpogostejše onih, ki so sposobne, da rode močno dečo.

Koliko je bednih domov, v katerih se sestradane matere bore za obstanek svojih sinov in hčera? Nezaščitene, brez moči in nesrečne vzgajajo svoj rod z nadčloveškim naporom. Mi niti ne vemo, če v tej borbi uspevajo...

A naša domovina rabi zdrave, močne in požrtvovalne sinove...

Ž. Cvetković.

Najnovija izjava dr. Mačeka

Mi smo dosada već često pisali o »hrvatskom pokretu« jer smo mislili da tom problemu treba — posvetiti punu pažnju kako bi se mogao pravilno rešiti; smatrali smo, u naivnosti svojoj, da se i druga strana slaže s nama bar u jednoj: da je brzo rešenje tzv. »hrvatskog pitanja« u interesu svih, i ne najmanje u interesu Hrvata oko Mačeka. Međutim, gospodin Maček veli da se njima ni najmanje ne žuri, oni da mogu čekati makar još i sto godina!

Doduše, mi smo još prilikom komentiranja događaja u Kerestincu (»Naša misel« broj II, od 1. V. 1936) izrekli »da neko čuti zato što je pametan a neko zato što je glup« pa bismo mogli biti zadovoljni time što se naša konstatacija ovako krasno obistinila. Ali, bogami, moramo priznati da nas to ni najmanje nije obradovalo.

Ne može nas obradovati kada vidimo kako jedan velik deo naroda »biva vučen za nos«, kratko i jasno rečeno.

Celokupna štampa »hrvatskog pokreta« neprekidno gromko uzvikuje da će uskoro sinuti sunce slobode napaćenom hrvatskom narodu, da će, koliko sutra, biti »slobodne Hrvatske«. Narod veša zastave, podvriskuje, slavi »spomendanec«, raduje se i veliča »vođu«. A »vođa« izjavljuje da će, eventualno, »naši unuci izvojevati naše ciljeve«!

Pred ovakvom političkom zrelošću, mi ostajemo zapanjeni.

Tu se, znači, i ne ide za nekim realnim, ostvarljivim ciljevima nego se tu juri za nekom himerom, za fiksideom koja se i može ali ne mora ostvariti.

To je, dakle, »hrvatsko pitanje«! Postavljena je jedna dogma, izrekao je hrvatski papa, i od nje se ne sme odmaći ni za pedalj pa ma sve otišlo do vrata. Raskošne perspektive, zaista.

Mi, sigurno, nismo ni za kakve ideološke kompromise, to dokazuju svi brojevi našeg lista i dokazivače i nadalje. Ali, kakva ideologija vodi gospodina Mačeka da ne može od nje da odstupa ni za dlaku? Sa svim potrebnim respektom,

mi tu vidimo samo ideologiju inata. Tu neko skače u provaliju samo zato što je to hrvatska ideologija a iz inata neće da prođe preko mosta jer je to jugoslovenski most.

Godina? O ne, nismo mi toliki pesimisti: neće proći ni nekoliko godina pa ćemo se svi zajednički »diviti« državničkoj mudrosti čoveka koji izjavljuje da mu je više stalo do forme nego do sadržine! (Uzged rečeno: bilo bi žalostno da je to hrvatskom narodu više stalo do forme nego do sadržine. Srećom, ta se misao rodila u fiškalskom mozgu gospodina Mačeka i potpuno je njegovo vlasništvo.) Posle ove izreke, ne možemo više ozbiljno uzeti kupinečkog filozofa. Kada su se razbijali pregovori između hrvatskog i srpskog dela Udružene opozicije oko pitanja »procedure«, mislili smo da se tu, možda ipak,

krije nešto dublje. Sada, međutim, čujemo od pape samog

da se tu, zbilja, radi samo o formi! Da, vraga, šta se onda natezati, i to možda još i sto godina! Dajte »hrvatskom pokretu« pro forma »slobodnu Hrvatsku«, pa mirna Bosna!

Ne razumemo zašto to gospodin Maček nije već ranije izjavio; koliko bi se tu uštedelo »razgovora«, »dogovora« i »pregovora«, o drugim, korisnijim uštedama i da ne govorimo.

Ali, konačno, ipak je to vrlo žalostno. Žalostno otuda što u celoj toj »borbi« današnjeg »hrvatskog pokreta« nema nikakve veličine, duha, tragike. To je lupanje glavom o zid i to o zid koji ima mnogo vrata. Sada je, naprimer, i srpski deo Udružene opozicije prihvatio sve uslove Mačekove. Sporedno koliko taj deo ima pristalica u narodu, glavno da i na srpskoj strani ima ljudi koji prihvataju čak i formulu »slobodne Hrvatske« (druga je stvar iz kojih razloga ali to sada ovde ne igra ulogu). A što radi »pokret«? Izjavljuje da je to sasvim prirodno jer »Hrvati hoće sve i odjednom« i, dogod to rešenje svi ne prihvate, nema razgovora o sporazumu! To je toliko bezdano duboka »politika« da je normalan čovek već više ne može da shvati. Mi i vidimo kamó ona vodi: vodi tomé da »Hrvat Hrvata kolje«.

G. Maček je ušao u čorsokak. Bilo bi dobro da tamo i ostane razmišljajući o »proceduri« i »formi«.

Hrvatski seljački narod će se zadovoljiti sadržinom. Budite uvereni, g. Maček, da ta sadržina neće biti onakva kako je zamišljao Frank nego onakva kako je zamišljao Štrosmajer.

MLADINA SODELUJ
V NACIJONALNIH
ORGANIZACIJAH!

„Planska privreda“

Sibenik, aprila.

Toliko se kod nas govori o planskoj privredi da bi bezazlen čovek pomislio da se mi baš ozbiljno bavimo mišlju da racionalizujemo celokupnu našu nacionalnu proizvodnju, od šljiva pa do cementa. A, u stvari, ako pogledamo malo bolje, utvrdićemo da se ne radi još niti na stvaranju preduslova za neko uvođenje reda i plana. A da je to potrebno, ne treba mnogo dokazivati. Bajka je da smo mi neka bogata zemlja. Ta se bajka, izgleda, širi u pobožnom cilju da — ljudi ne očajavaju. »Ništa zato što stran kapital iskorišćuje naše najbolje rudnike, ništa zato što naše tvornice cementa ne rade jer je tako u interesu međunarodnog kartela: o, imamo mi još tušta i tma bogatih rudnih nalazišta pa možemo priuštiti sirotim Englezima i Francuzima da se malo koriste našim izobiljem.« Uostalom, čak i da cela Bosna ili

Enakovrednost delavke

V novj uredbi o minimalnih mezdah je bilo naglašeno načelo: *za enako delo enako plaćilo, ne glede na spol.* S tem je bila uzakonjena enakopravnost delavke tudi v vprašanju odškodnine za opravljeno delo. Verjetno je sicer, da bodo dejanske razlike obstojale tudi v bodoče, toda veliki del industrijskih obrátov bo našel v minimalni mezdi nepremagljivo, ali vsaj z neprilikami in kaznimi zvezano oviro za cenejšje izkoriščanje ženske delovne moči. Takozvani »dumping« industrija ne bo mogla plačevati svojih delavk pod minimalno mejo, tako da bo veliki del ženske delovne moči s tem učinkovito zaščiteno.

Res je, da ima ta določba za žene tudi svojo negativno stran: delodajalci bodo v mnogih primerih odslovili delavke in sprejeli telesno močnejše in odpornjše delavce, tako da bo enakopravnosti glede nagrade sledilo delno zapostavljanje v strokovnem oziru. — Splošne gospodarske, zlasti socialne in zaposlitvene posledice pa bodo dokazale, da je tudi ta negativnost le navidezna. Delavske mezde se bodo zvišale; moške, očetje, bratje in sinovi bodo našli primerno zaposlitev; v domači hiši ne bo več tako perečega pomanjkanja, ki sili žene, matere in dekle, da si poiščejo delo v tovarni. V kolikor pa bo žena še naprej v službi, bo njen zaslužek ustrezal vsem važnejšim potrebam. Ugled delavke bo narastel. Omejene bodo mnoge slabe posledice sedanjega izkoriščanja, ki jemlje ženi možnost udejstvovanja v njeni najsvetejši materinski nalogi.

Pred vojno se je trdilo, da žene niso sposobne za ročno tovarniško delo in da lahko opravljajo le domača opravila. Vojna pa je prinesla radikalno spremembo, ker je bilo treba izpolniti nastale vrzeli v delavnicah, ki so morale premagovati vedno večja naročila za vojaštvo in druge z vojno zvezane potrebe. Takrat se je lahko vsakdo prepričal o neupravičenosti prejšnjega naziranja, ne glede na veliko število delavk, ki so bile tudi pred vojno zaposlene v nehi-gijenskih delavnicah, zlasti v oblačilni industriji in ki so uspešno opravljale svoje delo v kljub najslabšim delovnim pogojem.

Uspeh ženskega dela ni zaostal za onim moškega delavstva, tako da je delavka prevzela enakovredno mesto v obratu in je obvladala vse s tem zvezane naloge, zlasti stroje in druge komplicirane pripomočke. Vkljub temu pa ni prevzela vidnejših mest v podjetju, ker večina nima namena ostati dalje časa v obratu in ker se ne poteguje za službe, ki zahtevajo strokovno znanje ter nalagajo veliko odgovornosti. Na drugi strani tudi delodajalec ne veruje v stalnost njene namestitve in zato ji običajno ne daje možnosti izpopolnitve niti v primeru, da se za to izrecno poteguje. V zadnjih letih se je to stanje znatno izboljšalo, čeprav gre še vedno le za izjeme.

Dejstvo, da so bile delavke doslej vedno slabše plačane in da so morale vsled tega skrčiti tudi svoje potrebe, je ustvarilo videz, da je žensko delo v tovarni manjvredno. Izključitev tega neenakega obravnavanja mora izzvati spremembo njegovih posledic v tem smislu, da bo žena lažje prenesla vse telesne napore in da bo dosegla enakovreden uspeh dela. Na to bo vplivala tudi racionalizacija v zvezi z izpopolnitvijo strojev, ki nadomestujejo višjo strokovno usposobljenost delavcev in omogočajo manj komplicirano manipulativno delo, ki ustreza preje omenjeni nestalnosti zaposlitve delavk. Lahko bi celo trdili, da je enakomernost takega dela največji razlog za zaposlitev mladih, živčno odpornih delavk, ki se pozneje same poslovijo od dela in rešijo delodajalca vsake obveznosti, ki bi jo drugače imel napram živčno izčrpanim dolgoletnim delavcem.

Sedanje težko socialno stanje pa je večinoma tako, da postane nestalnost zaposlitve ženske delovne moči le videz, ki se v mnogih primerih razblini s potekom let in izgubo možnosti možitve ali z nastopom premoženjskih težav v zakonu. Na ta način so iste delavke prisiljene bodisi nadaljevati službo v tovarni, bodisi ponovno prevzeti že odpovedano delo. V takih primerih opazimo pri delavkah katastrofalne posledice nekdanjega izkoriščanja in se tako prepričamo, da je enako obravnavanje žene in moškega nujnost, katere ne smemo prezreti.

Zato je zahteva po enakopravnosti žene v mezdnem vprašanju popolnoma upravičena. Tozadevna določba nove uredbe o minimalnih mezdah pomeni nujno ocenjevanje cenejšega izkoriščanja ženskega dela kakor tudi odstranjevanje slabih moralnih, socialnih in zdravstvenih posledic neenakega honoriranja z istim uspehom opravljenega dela.

Narodno gospodarstvo ne bo zaradi tega trpelo nobene škode, ker bo onemogočena konkurenca na račun najprimitivnejših človeških potreb, kateri sledi pretirana obremenitev prisilne preskrbe onemoglega delavstva in zvišanje socialnih prispevkov s strani industrije, ki ni zgrajena le zavoljo trenutne konjunkturi in dumpinga. Ako pa bo žena radi svoje telesne konstitucije in s tem zvezanih nalog zaposlena pri enostavnem delu, bo njena mezda tudi v bodoče manjša, toda vedno le v odnosu napram višjim delovnim kategorijam. Pri istem delu bodo minimalne mezde za delavko in delavca enake. V kolikor pa bo delo žene v isti kategoriji doseglo manjši uspeh, kakor oni, ki ga bo podjetnik smatral kot ekvivalent za v uredbi določeno minimalno mezdo, se bo podjetje moglo odločiti za moško delovno moč in s tem omejiti nastalo gospodarsko škodo.

njemu raspravljati dogod se priznaju političke ili kulturne »individualnosti«, u okviru narodnog tela. Jasno da je naglašavanje tih »individualnosti« samo izraz osećanja manjevrednosti, ali su one danas, u svakom slučaju, toliko jake da, u demokratskom sistemu, predstavljaju smetnju za svaki planski rad — naravno, ako takav dalekovid rad ima da obuhvati državu kao celinu a to, dakako, pretpostavljamo.

Međutim, čak i da naša mudra politika nije zaterala kola državnog života u taj glib, ne bi moglo biti govora o mogućnosti sistematskog rada na podizanju zemlje. Zato što

kod nas zasada vlada mentalitet po kojem je mnogo pametnije štediti na činovničkim platama i kancelarijskom papiru nego na

Taj mentalitet, čak i kada odobrava miliardske svote za radove opšteg značenja, kao da vodi računa samo o (Konec na zadnji strani)

MATEJU HUBADU

Teško je popisati čustva, ki so nas navdala, ko smo zvedeli, da je umrl Matej Hubad, mož, ki nam je, kljub temu, da ga je ločilo od nas skoraj pol stoletja, bil najidealnejši vodnik in pa tudi prijatelj. O njegovem velikanskem pomenu za razvoj mlade glasbene umetnosti pri nas, si mi, ki živimo v njegovi dobi, ne moremo ustvariti še prave slike; šele zgodovina bo, z oddaljenejšje perspektive mogla vse to ogromno delo pravilno presoditi in preceniti.

Ustanovitelj pevske umetnosti pri nas jo je v svojem zboru »Glasbena Matica« tako izpopolnil, da se je upal stopiti z njo pred gotov skeptičen mednarodni glasbeni forum ter dosegel trijumf za trijumfom. Pohodi po češkoslovaški, Poljski in Franciji so bili en sam trijumf naše pesmi. Kakšnega pomena je to za narod, ki še nima dovolj znane glasbene tradicije! Šola »Glasbene Matic«, ki jo je ustanovil, se je iz skromnih začetkov dvignila, ter skupno s po vojni ustanovljenim državnim konservatorijem vrši važno kulturno misijo: vzgojo dobrih glasbenikov in pa tudi vzgojo koncertne publike. — Izdal je naše narodne pesmi v pesmaricah, kjer nam je pokazal vso lepoto in raznolikost, ki veje iz naše domače pesmi.

O vsem tem lažje pišejo zgodovinarji, nam samim pa je bil najbližji kod pedagog, kot profesor petja, kot ravnatelj zavoda. Z isto ljubeznijo, kot je pri zboru vadal vsako malenkost pri najtežjih oratorijih, z isto potrpežljivostjo je vadal z vsakim učencem arije in pesmi, pa najsi so bile še tako preproste. Njegov temperament ni poznal meja, v svojem svetem navdušenju je potegnil vselej vse za seboj. Dokler pesem ni živela, to je

dokler učenec ni dal pesmi življenja, ki ga je pesmi vdahnil skladatelj, toliko časa je Hubad neumorno vadal, prepeval tudi sam s svojim ogromnim glasom ter tako tudi nazorno pomagal pevcu preko različnih težav. Vsaka njegova ura je bila dogodek! Koliko dragocenih nasvetov bodisi teoretičnih, bodisi praktičnih je znal nakopičiti v kratkih besedah v eni sami uri, zato ni čuda, da so naši najboljši pevci vsi iz njegove šole.

Poleg svojega ogromnega znanja pa nam je dal tudi svoje srce. Z vsako težavo si lahko prišel k njemu. Vsak čas nam je bil, kljub svoji ogromni zaposlenosti na razpolago, in skoraj nikoli nisi šel od njega nepotolažen. Revnejšim je kupoval note, če je bilo treba tudi zdravila, podpiral jih je gmotno kolikor je mogel, preskrboval jim zaposlitve, tako, da je bil v pravem pomenu oče svojih učencev. Še nam, ki smo prišli k njemu, ko je bil že bolan in slab, je dal ogromno. Kljub temu, da je bil bolan, je bil skrajno vesten in točen; zamudil ni niti ene ure. Če mu je pa bolezen nagajala, je vse izgubljene ure dvakratno nadoknadil in to še z večjo vnemo in večjo ljubeznijo, tako da nam je tudi v tem oziru lahko svetel vzgled.

Matej Hubad kot pevovodja, učitelj, svetovalec in ravnatelj zavoda, je bil vedno pripravljen za svoje delo doprinesiti vsako, tudi najtežjo žrtev. Živel bo med nami in če bomo hodili po njegovih stopinjah ter poskušali dati svojemu jugoslovenskemu narodu vsaj delček tega, kar je dal on, se bomo najlepše oddolžili njegovemu spominu.

Konservatorist.

Germanski teoretični imperijalizem

Čeprav je izzvala nemška ekspanzijska nadutost težko svetovno klanje, vendar živi ona še danes v vsej Vilijemovski obsežnosti. Do izraza prihaja v praktični in teoretični obliki: V neomejenem oboroževanju, dosledni militaristični vzgoji mladine, zunanje-političnih načrtih in zlasti v »znanosti« raznih geopolitikov, etnografov, antropologov itd. Ti znanstveniki z »objektivno neizpodbitnostjo« dokazujejo, do kod segajo upravičene nacionalne in politične težnje germanstva. V tem oziru oslanjajo na zelo dvomljive teorije neposredne in odkrite dejavnosti. Njih želje pa ne segajo samo od sedanjih »krivičnih« do »pravičnih« mej, temveč mnogo dalje. Prikrilo jih izražajo v novih že bolj stesljivih teorijah. Zadevna literatura sistematično preplavlja nemški narod, da ga moralno usposobi za čas, ko bo treba pristopiti k realizaciji.

Temu teoretičnemu imperijalizmu, ki prihaja tudi v močno nasprotje z življenjskimi interesi jugosloven: naroda, moramo posvečati pozornost, kakršno nam velevajo težke izkušnje iz preteklosti. Naše dnevno časopisje sicer izpolnjuje, vendar še vedno nezadostno svojo dolžnost. Ono nas mora prav tako sistematično seznanjati z imperialistično nemško znanostjo, kakor jo po načrtu širijo med nemškim narodom.

Pobudo za ta članek nam je dala naša revija »Misel in delo« z ing. J. Mačkovškovim razpravljanjem: »O raznih nemških mejah med Gospo sveto in morjem«. To je v kratkem presledku že drugo opozorilo tega odličnega našega narodnoobrambnega delavca na pretečo nevarnost. Mislimo na razpravo »Tuje aspiracije in imperializem« v knjigi »Naši obmejni problemi«. V reviji »Val« smo tudi mlajši opozirili že pred leti na nemške imperialistične znanstvenike, kakor: Pircheggerje, Luschin-Ehngreuthé, Georg-Lukase, Adriaticuse, Thalheime itd.

V svoji poslednji razpravi nas opozarja g. ing. Janko Mačkovšek na najnovej-

šo zadevno literaturo. Seznanja nas s teorijo »naroda in nacije«. Prvi pojem daje nemštvu pravico do skupnosti vseh, ki predstavljajo »z izročilom povezano krvno in jezikovno skupnost«. Drugi pojem — nacije — pa daje pravico do meja, ki jih določa »skupnost svobodnega hotenja«. Tako so Nemci vpregli v svoje imperialistične načrte obe narodnostni teoriji: objektivno in subjektivno. Nadalje nam članek pojasnjuje teorijo nemškega geografa Peneka »o nemških kulturnih tleh in nemški kulturni meji«. Po tej teoriji ne označuje nemškega narodnostnega ozemlja samo nemška govornica, temveč ga spremlja predvsem svojevrstna kultura, po kateri se ono loči od vsakega drugega kulturnega ozemlja. Značilnosti te kulturne zemlje naj bi bile: skrbnost obdelave, čisti gozdovi, dobra pota, slog hiš in naselij... Vse to naj bi bilo izraz samo »ljudi določenega svojstva«. Pri Wernerju in Adriaticusu se je ta teorija povzpela do smešnega izrodka: prvemu so bistveni znaki nemške kulturne meje, pletene ograje ob Sotli, drugemu pa »deutscher Nadelwald«, s katerim so poraščene Julijske alpe, »zadnja alpska veriga pred južnim morjem«. V zvezi s temi teorijami se pisec vprašuje, če Nemčija ni bila nemško kulturno ozemlje, ko se dobrih cest sploh ni imela, ali ko so one propadle. Te teorije se opirajo na slabo zamenjavo kulture in civilizacije ter na zanikanje gospodarskih, geografskih in klimatskih prilik, ki vtisnejo karakteristiko zemlji in človeškemu delu. Na nesrečo teh »znanstvenikov« ugotavlja člankar, da je nemški gozd v mnogo slabšem stanju kot naš. Slična so naziranja italijanskega imperijalizma, ki reklamira zase »zgradbe sredozemskega značaja vohče«.

V nadaljnjih izvajanjih nas ponovno opozarja g. Mačkovšek na »Vitanjski črto«, ki jo je utemeljeval med drugimi graški geograf R. Sieger, na Brucknerjevo teorijo »o Nemcem prijaznih in nemško mislečih Slovencih«, na Boeli-

Generacija čovječanstva u akciji

(Nastavak)

Prema svom opažanju razložio sam smisao uloge ljudske generacije u akciji čovečanskog duha kao i njene pogreške. Sada moram slediti misli da mnoge generacije nisu podjednako udovoljavale započetoj stremljenju, niti su ga ispunjavale; neke nisu postale niti ostale integralne uprkos svim nasledjenim duhovnim i fizičnim iskustvima, te su igrale u svom dobu najbeznačajniju igru životne pantomime. One su ostale na mrtvoj tačci koordinatnog početka čovečanskog napredka i istorije njihovog bivstvovanja. Nasuprot, pojedine generacije postizale su više, nego se moglo od njih očekivati; stvarale su i umirale, ostavivši za sobom dela, od kojih su poznije gotovanski živeli po dve — tri generacije. Tako se može reći, da svaka generacija u čovečanskoj istoriji nije igrala jednako pozvanu ulogu iz nedostatka sopstvene svesti o vršenju dužnosti, kao i samouverenja u vrednost svoje egzistencije. One su bile lišene svega šta opravdava život; parazitski su uživale naslednjena dobra i svom budućem rodu obično nisu ostavljale nikakve vrednosti i tako ih unapred unazadjivale.

Efektivni život jedne generacije, onaj koji je koristan čovečanskom razvoju traje približno 25 godina. To vreme stvaranja jedne generacije, vredno i plodonošno za buduće redove nije, dakle, bogzna dugo. U tom četvrtstogodišnjem razdoblju ustvarivanja i usavršavanja starih, — nasledjenih i novih, — pridobivenih vrednosti i pored najsavešne striktnosti izvesna generacija ne može postići ako je spotakne ma i beznačajna smetnja. Uostalom, sve je odvisno od životne energije, koju nasledno poseduje. Kako pojedinac, individuum, tako i jedna generacija ima svoje doba pubertete i senilnosti, a ostalo međuvreme života nesmetano posvećuje efektivnom radu dostojnom prošlih redova, nužnom po društvo i korisnom po svoj budući rod.

Kao u čuvstvu pojedinaca, tako i u opštem čuvstvu celog jednog roda uskrane često puta osećanje nezadovoljstva i reakcije i to uvek, kada se pokaže životna nesposobnost njegova. Nova generacija tada ubraja samo svoje životne tegobe, zaboravljajući na tegobe minulih generacija. Čuvstvo životnog nezadovoljstva i revolta gaji i najsrećnija generacija, jer ideja života premašuje ljudsku svest i rasudjivanje. Život svakoga bića zasluga je drugih sila.

Imperativ (u novom dobu toliko raspravljani) nije ništa drugo nego li prirodni zakon tvornosti, kome se čovečanska bića moraju pokoriti i za odmazdu voditi trajnu in ispravnu akciju za nagomilavanje vrednosti u korist svoga obezbeđivanja in usrećavanja. Pogreška mnogih generacija leži u tome, što ostavljajući svoja bogastva mladim rodovima nisu predviđale višu kategoričku volju osim sopstvene, u nekoj meri ljubomorne prema nastajućem novom životu a sebičnom i gorkom pomišljanju na sopstvenu smrt. One su pisale testament: »Ostavljamo svome rodu samo plodnu i obradnjenu rodnu zemlju, neka se potruide i dokažu, da mogu na njoj živeti srećno!« A pouke, kako se na toj inače nemilosrdnoj zemlji da

tza, po katerem obsega nemško kulturno ozemlje poleg Koroške in Štajerske tudi vso bivšo Kranjsko in zgornjo soško dolino in na Tramplerja, po katerem se dotika nemška narodnostna meja Save.

Vse te nemške račune z našim ozemljem ponazoruje priložena geografska karta.

Mi mladi se pridružujemo pozivu tega odličnega narodno-obrambnega delavca, da morajo poleg široke javnosti budno zasledovati to poplavo imperialistične znanosti zlasti naši geo- in etnografi in jo z vso odločnostjo pobijati doma in v svetu, pa naj se ona goji bona ali mala fide.

živeti sa pravim ciljem i životnim raspoloženjem one nisu ostavljale. Jer nisu zapazile od kolike bi važnosti to bilo da svoj rod najbrižljivije vaspitaju, potpuno ga upoznaju sa sopstvenim iskustvima i uvede ga u život.

Pojedine generacije ne samo da su bile sebične in preterano samozadovoljive, nego su neštedimice utrašale svoje životne sile i materijalna dobra. One su lakomisleno proćerdale u svom kratkotrajnom životu sve što su imale i novom rodu nisu ostavile nikakvih vrednosti, te je ovaj još u svom mladom započetoj stremljenju gubio hrabrost i optimizam, vodeći prazni, besmisleni i besplodni život. S toga je taj mladi rod, kao naslednik preminule lakomislene generacije preživljavao apatično krajnu duhovnu i materijalnu krizu i zastidavao svu slavu i ponos i najdaljih svojih velikih predaka krivicom svojih očeva. A generacija omlahavelog duha i pasivne volje ostavlja za sobom još bednije sinove.

Ovakav slučaj vrlo je opasan po jednu naciju ili celu rasu. No čovečanskom rodu priroda pruži pomoć velikodušno: obnova životne sile jedne generacije obično se pojavi sa sasvim neočekivane strane i iz nepredviđenih izvora. Najzabačeniji i najneopaženiji kut na zemlji izliva nove moći preko seljačkih kolevki i neopaženo počne oživljavati i podizati omrtvole kulturne centre velikih ljudskih bivalista, razgovoreći i uništjući umiruću trulež. Tako započinje nova osvežena generacija akciju, sposobniju za vođenje zdravog života i kulturnog napretka.

Mi se moramo trezveno upitati, koliko je naša prethodna generacija doprinesla za nas, kakve nam je moći zapustila i kakvih izvora sila imamo da našu vitalnu moć možemo obnovljati. Ni jedna današnja mlada generacija na svetu ne može se pohvaliti da srećno živi i stvara, a ne možemo se pohvaliti ni mi.

Kao poratna generacija mi možemo i nesvojevoljno dokazati svoju duhovnu i duševnu slabost, ako nismo poprimili vredna i korisna nasleđa naših herojskih predaka, koji su stvarali i velike ideje i veliku državu, mučeći se i ginući više za dobro naše budućnosti, nego za svoje dobro. I ako budemo dekadentski hodili unazad u kulturnom, idejnom i materijalnom smislu, a identično tome i na nacionalnom napretku, zbog rdavo sastavljeno testamena minule generacije ne smemo odmah svaljivati krivicu, na nju, već na same sebe. Dobro, u tom slučaju ako vidimo sve njene pogreške, a ipak ne tražimo načina i moći da ih izbegnemo.

Imamo se čuvati i od jednog unutar-njeg opasnog neprijatelja: uobraženja. Ne smemo misliti da smo rođeni za preporoditelj čovečanstva, jer nismo ni sami preporođeni, šta pak možemo delimično postići kroz mnoga odricanja i napore, da bi se mogli približati onome putu, koji nam pokazuje veliki razum prirode.

Ne treba ni to zaboraviti da smo rodovi ljudi iz kamenitih špilja i da se konačno u svojim nagonima mnogo ne razlikujemo od njih, pa ma kako se penjali liftom na oblakodere. Jedna istina treba da nam ostane pred očima, a ta je: da moramo postati i ostati generacija srećnija i korisnija od dosadašnjih u naš prid i u prid budućeg još valjanijeg pokolenja. Takvu akciju od nas zahteva i domovina i prirodni zakon trajnog napretka.

Živojin Cvetković.

V ostalem pa smatramo, da je korupciju treba uničiti.

Gostoljubnost in komunistične metode

»Društvo slušateljev juridične fakultete prireja v zadnjem času ciklus predavanj o juristu v praksi (o tem smo v »Naši misli« že poročali. Op. uredn.), s katerim hoče društvo prikazati juristu poleg teoretične tudi praktično stran tega poklica. Ciklus ima torej izključno le strokovni značaj in ga je kot takega razumela tudi velika večina akademikov. Posamezna predavanja ciklusa so prevzeli na povabilo D. S. J. F. priznani praktiki na širokem polju pravnega udejstvovanja. Tako se je vršilo v torek, dne 20. aprila predavanje odličnega upravnega strokovnjaka g. dr. Otmarja Pirkmajerja: »O juristu v upravni službi«.

Nekaterim skrajnim levičarskim akademikom ni bila po volji pojava nacionalnega in naprednega gosta na univerzitetnih tleh, zato so vprizorili ob pričetku predavanja zelo ponesrečeno demonstracijo, ki je naletela na spontan odpor velike večine navzočih poslušalcev. Nezadovoljne »strokovne« kričalice, med katerimi so se nahajali najpristnejši, karakteristični primeri »komsaloncev«, kot n. pr. hčerka hranilničnega direktorja, sin rudarskega glavarja itd. je doletela nemila usoda, da so morali neprostovoljno zapustiti predavalnico in se zadovoljiti s kanibalskim vpitjem na oddaljenjših hodnikih. To je bila »demokratska« gesta »pobornikov in čuvarjev« demokracije, ki v smislu svojih razdiralnih marksističnih nazorov razumejo in spoštujejo svobodo univerzitetnih tal samo tako in toliko, kolikor nudi njim poročstvo neoviranega divjanja in teroriziranja. Kdor objektivno opazuje besnenje te peščice, ga more razumeti le pod predpostavko, da jo sestavljajo samo poklicni plačanci ali patološki obremenjeni.

Po mnenju ljudi takega kova in takih kvalifikacij lahko predava na vseučilišču le oni, ki ustreza njihovim cenzurnim odlokom, čeprav se dobro zavedajo, da tvorijo veliko manjšino — sicer bi se ne posluževali nasilja. Zanimivo je, kako skušajo komunisti, »pristaši demokracije«, ob vsaki priliki dokazati, da ni to v smislu gornjega pojmovanja svobode nikak paradoks. Njih teoretična gesla o svobodi in demokraciji pomenijo v praksi: ali po naše, ali pa vse razbijemo! Bodite si na jasnem: samo tako in nič drugače smo vas vedno razumeli. Preveč nepošteno in prozorno je vaše delo, da bi mogli zavesti s svojim početjem zdravo jedro ljubljanskih visokošolcev. Tudi resnične, disciplinirane demokracije ne boste mogli kompromitirati, ker omadežuje jo lahko samo zloraba. To, kar pa delate vi, že ni več zloraba, nego težka in neozdravljiva neumnost.

Prizadevanja vseh treznih in poštenih visokošolcev morajo iti za tem, da se naredi take ljudi neškodljive. Interes akademske skupnosti zahteva, da vlada-jo na univerzi razum, poštenje in dostojnost. Vsakogar, ki se proti temu odgovorno ali neodgovorno pregreši, je treba, da ga zadene neka sankcija: za neodgovorne slučaje blazneca. Teh bo, izgleda, največ.

Jugoslovenska nacionalna mladina, kateri neprestano očitajo, da nasprotuje demokraciji (reci: anarhiji) želi, da bi se trenja med nazorskimi skupinami ohranila v mejah akademske duševne diskusije. Načelno odklanjamo uporabo vsakršnih fizičnih sredstev ali argumentov nasilja, ker s temi se ne bomo dali nikoli prepričati, da nimamo prav ali da ima kdo drugi prav. Toda da se razumemo: načelno odklanjamo taka sredstva v ofenzivnem smislu. To se prvi: prvi in neizzvani se jih ne bomo nikoli poslužili. Prav tako gotovo pa je, da bomo svojo obrambo krojili po napadalnih sredstvih nasprotnika. Dovolj učinkovito prepričevalen primer vsem, ki nam ne verujejo je gotovo dogodek, ki je dal pobudo temu članku.

Tovarišem marksistom naj služi odločen nastop jugoslovenske nacionalne mladine za premišljevanje o temi: »Akcijska roba reakcije«, tovarišem katoličanom pa v dokaz, kako prazna so bila njih natolcevanja, da obstoja med nacionalisti in marksisti kak političen sporazum. Mi služimo našim idealom neposredno in se ne ravnamo po trenutnih političnih razmerah v državi. Vam, katoliški akademiki, ki ste polni nasvetov, kakor: »Nacionalistom pravimo iskreno, odkrito, odločno: Ne more in ne sme biti vaša naloga, podpirati v katerikoli obliki komunizem. Kdor se s komunizmom brati, ga bo komunizem podrl in požrl...« (»Straža v Viharju«, dne

Pozivajoč k fizičnemu nasilju je bil marksistični general deležen edino primerne odgovora.

20. aprila 1937), odrekamo kvalifikacijo dajati nam slične lekcije. Pojdite malo vase in izprašajte si grešno vest. Tako gotovo, kakor danes grmite proti komunistom, tako gotovo boste pili z njimi bratovščino, ko bodo vaši očetje grizli trdo opozicijsko skorjo. Lepa tradicija in že uglajene steze vam tega dejanja ne bodo oteževale.

POSNETKA DVEH TRENUTKOV

Kot dopolnilo k članku: »Gostoljubnost in komunistične metode«, prinašamo dva posnetka našega foto-reporterja. Oba dokazujeta tragikomičnost marksističnega »podviga«, pri katerem so kljub kavalirskemu opozorilu nacionalnih akademikov na posledice, sodelovali v »prvi liniji« celo »ženski bataljoni«. Za njimi se je junaško postavila »moška rezerva«.

Enakopravno s sodrugi je razgrajala in kričala, zato je tudi enakopravno z njimi dobila.

Beleške

MEDNARODNE POGODBE

»Trajnejšo veljavo imajo samo tiste mednarodne pogodbe, ki temelje na trdnih, živih in preizkušenih osnovah duhovnega, gospodarskega in socialnega življenja narodov-pogodbencev... Trdnost mednarodnih pogodb najuspešnejše zagotavljajo enaki ali vsaj sorodni državni in politični pogledi obeh narodov, ki pogodbo sklepata... Vezi narodnih sorodnosti, skupnih neskajaljenih kulturnih in političnih idealov ter iz njih izvirajočih skupnih mednarodnih interesov so najtrdnješa opora, na katero je mogoče zasnovati mednarodno sodelovanje... Kajti treba je imeti pred očmi, da so države, katerih podpis na mednarodnih pogodbah pomeni vso njihovo silo, voljo in dosledno zvestobo dani besedi in pa države, ki jim je podpis na pogodbi le — posušeno črnilo na kosu papirja...« (»Misel in delo«, letnik III., št. 4. 1937.)

PROGRAM JAVNIH DEL V DRAVSKI BANOVINI

Udruženje jugoslovenskih inženjerjev in arhitektov — sekcija Ljubljana, je sestavilo in izdalo brošuro z gornjim naslovom, ki že sam dokazuje njeno aktualno vsebino. Kljub največji skrbnosti, s katero je program sestavljen, so v njem nekatere vrzeli, ki pa se bodo dale z »noveliranjem« programa dopolniti. Program posega v vsa področja, v katerih bi bilo treba pripomoči Dravski banovini ravno z javnimi deli do kulturnega, gospodarskega in socialnega napredka.

Predno pride brošura do podrobnega programskega načrta, podaja uvodoma definicijo javnih del, ki jih moramo v

nasprotju s splošno razširjenim naziranjem, da so to dela, ki naj služijo »kot izhod v silo za zaposlitev brezposelnih«, pojmovati kot »pomembne gradnje, ki so eminentne važnosti ter splošne koristi za kulturni, gospodarski in socialni dvig vsega naroda. Finansirane morajo biti iz proračunov države ali samoupravnih teles ter izvajane po premišljenem in določenem programu«. Izključene morajo biti vse nesmotrene investicije. Program ne sme biti sestavljen za prekratko dobo. Pri sestavljanju programov za manjša področja je nujno treba paziti na popolno skladnost s celotnimi potrebami vse države«. Ta realni načrt, ki ustreza vsem gornjim pogojem, bo moral »služiti kot dispozicija za izvajanje vseh javnih gradenj v Dravski banovini«, za približno dobo 20—30 let. Z vidika tega časovnega obsega postane realna tudi na videz ogromna višina proračunanih stroškov.

Program obsega: železnice, elektrifikacije, hidrotehnična in pogozdovalna dela (vodosilne naprave, vodovode, regulacije rek, melioracije, pogozdovanja, ureditev hudournikov), ceste in mostove, javna poslopja (med njimi: klinično bolnico v Ljubljani, popolno univerzo, glasbeno akademijo, ...) in letališča.

Za to koristno in pomembno delo smo lahko hvaležni društvu, ki ga je izvršilo. Ono pomeni načrt, katerega večji del bo uresničevala tudi današnja mlada generacija. Iz tega razloga je za nas dvakrat aktualno.

PROSIMO
PORAVNAJTE
NAROČNINO!

»PLANSKA PRIVREDA« (Nadaljevanje z 2. strani)

jednom delu sarajevskih industrialaca a ne o industriji cele zemlje. Mislimo ovde na luku Ploče kod Metkovića. Stranac koji čuje vrtoglavu svotu koja će se utrošiti u podizanje te nove luke usred današnjih močvara, pomisliće, logično, da su sve ostale naše luke potpuno opskrbljene svim najmodernijim postrojenjima. A kako stvar zapravo stoji, o tome je, kao što znamo, žalosno i govoriti. U Šibeniku je, naprimer, trgovački molo toliko i velik i odličan da je nedavno umalo ceo potonuo u more jer su na njemu istovarili nekoliko vagona boksita više nego inače. To je, mislimo, dovoljan komentar luci Ploče.

Druga slika. Desetine tisuća hektara plodne zemlje, stotinu sela pod vodom. To je tako baš sada. Ali, to je bilo i godine 1936. I godine 1935. I godine 1934. Itakodalje. Skoro svake godine, i Dunav i Sava plave ista naselja. Pisac ovoga je dugo živeo u Podunavlju pa je video kako se »vrši odbrana od poplave«. Ovako: preko cele godine, ne radi se ništa. »Bilo je lane sve poplavljeno, neće, valjda, i ove godine.« A onda se čuje da Dunav raste upravo od Regensburga a Sava od Siska. Nato se sazivaju komisije koje utvrđuju da »još nema opasnosti od poplave«. Zatim se čuje da je voda probila u podrumu i onda se, na brzinu, grozničavo, podižu »nasipi«. Ti se zovu »zečiji«, visoki su po pola metra, široki isto toliko, i treba da zadrže vode Dunava, koji je, po mogućstvu, širok već dva kilometra. Uostalom, voda to obično i ne probije; nego se prelije.

Onda vlada odredi, »kao prvu pomoć«, kakvu veliku svotu, daju i privatnici, daju svi jer je narod naš milosrdan. Ali, šta kad bi se te »prve pomoći« davale unapred? Šta kad bi se njima već jednom izgradili čestiti nasipi duž ugroženih krajeva? Ne, to nije u duhu mentaliteta. U njegovom je duhu podizanje zečijih nasipa i gradnja nove luke za petoricu Sarajlija.

Ali nije taj mentalitet neka specifična oznaka upravljača nego je raširen svuda.

Kod nas ima oko 50% nepismenih, ako ne više. Tome treba pribrojati bar još 30% takvih kojima je duhovni horizont ograničen — ali, i to u najboljem slučaju — novinama. Onda su tu državni činovnici, koji, ako i hoće, nemaju sretstava za duhovnu hranu. Tako da, možda, ostaje pet postotaka ljudi koji mogu da se brinu za »napredak kulture«. Iako je sve to dovoljno i opšte poznato, ne prođe dan a da se ko ne nađe pobuđen da napadne tu »prostačku i malograđansku sredinu u kojoj svi talenti umire od gladi i sušice«. Niti je naša sredina prostačka ni malograđanska, ona jednostavno, ima prečih briga nego što su roman, simfonija ili skulptura. I to potpuno opravdano. Dogod naš seljak živi kao stoka ili malo bolje nego stoka, svaka je umetnost za njega luksuz.

Već danas je jaz između sela i grada dubok i, često, sudbonosan, kao što svi znamo. Da ga produbimo još više, time što ćemo između grada i sela podići zid »umetnosti što oplemenjuje dušu«? — Konstruktivan rad je za dušu mnogo plemenitija hrana nego i sama »Božanstvena komedija«. A nama je konstruktivan rad potrebniji nego i stotinu »božanstvenih« i ostalih belosvetskih komedija.

Ne može se privredni život unapredovati planski ako nema preduslova za to. A svakako nema preduslova kada smo mišljenja da imamo sve a da nam nedostaje samo igralište za od dva milijuna dinara. Niti su preduslovi tu kada bacamo milijarde u močvare mesto da usavršimo ono što imamo. Niti su preduslovi tu kada štedimo tamo gde ne treba, uzdajući se da će nas dragi bog poštediti kastiga svojih. Niti su preduslovi tu kada tražimo da seljak kupuje knjige kada nema ni za cipele. Itakodalje. Primera bismo mogli navesti još milijun. Planska privreda, da. Ali, sa drukčijom odgovornošću nego kod nas...